

УДК 070(477.84):39(=161.2)

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2025.4.15>

Ольга ПЕЛЕШОК

докторка філософії з журналістики, асистентка кафедри журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, olga.peleshok@tnpu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-9844-4480

Ірина ГОРОХОВЯНКО

аспірантка, асистентка кафедри журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
ORCID: 0009-0006-8544-5245

ВІЗУАЛЬНО-ТЕКСТОВІ ФОРМИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА НА СТОРІНКАХ РЕГІОНАЛЬНИХ ЖУРНАЛІВ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

У статті досліджуються візуально-текстові форми репрезентації народного мистецтва на сторінках регіональних журналів Тернопільщини. Актуальність теми зумовлена недостатнім вивченням того, яким чином регіональні медіа використовують поєднання тексту й візуальних матеріалів для фіксації, інтерпретації та популяризації традиційних художніх практик, а також ролі таких публікацій у збереженні локальної культурної спадщини. Проаналізовано останні дослідження з історії та типології української літературно-мистецької періодики, що засвідчило наявність напрацювань щодо структури й тематичної специфіки мистецьких видань, проте виявило відсутність комплексного аналізу візуально-текстових стратегій репрезентації народного мистецтва саме в регіональних журналах. Метою статті є класифікація форм подання народної художньої традиції у друкованих виданнях Тернопільщини та з'ясування особливостей функціонування таких матеріалів у локальному медіапросторі. У межах дослідження систематизовано матеріали двох видань – «Літературного Тернополя» та «Золотої пекторалі», що репрезентують різні редакційні моделі та читачькі орієнтації. Виокремлено чотири форми репрезентації народного мистецтва: традицію в етнографічному середовищі; індивідуальну творчість майстрів; художні практики, зорієнтовані на зовнішній попит; професіоналізовані виробничі моделі, пов'язані з інституційно оформленими майстернями. Показано, як у кожному випадку поєднання тексту й візуальних матеріалів забезпечує цілісність відтворення культурного змісту та підтримує тяглість локальних художніх традицій. Зроблено висновок, що регіональна періодика виконує функції документування, інтерпретації й популяризації народного мистецтва, формуючи сталі моделі мультимодальної репрезентації в сучасному інформаційному середовищі.

Ключові слова: журналістикознавство, журнальна періодика, регіональні преса, народне мистецтво, візуально-текстові форми, контент, текст, зображення, медійна репрезентація, преса Тернопільщини.

Olga Peleshok, Iryna Horokhivianko. VISUAL-TEXTUAL FORMS OF REPRESENTING FOLK ART IN REGIONAL JOURNALS OF TERNOPIL REGION

The article examines the visual-textual forms of representing folk art in regional journals of the Ternopil Region. The relevance of the study stems from the insufficient scholarly attention to how regional media employ the combination of textual and visual materials to document, interpret, and promote traditional artistic practices, as well as the role of such publications in preserving local cultural heritage. An analysis of recent research on the history and typology of Ukrainian literary and art periodicals demonstrates the availability of studies on the structural and thematic specificities of artistic journals, yet reveals a lack of comprehensive investigations into the visual-textual strategies of representing folk art specifically in regional editions. The aim of the article is to classify the forms of presenting the folk artistic tradition in the printed periodicals of the Ternopil Region and to determine the specific features of how such materials function within the local media environment. The study systematizes materials from two periodicals – «Literary Ternopil» and «Gold Pectoral» – which represent different editorial models and readership orientations. Four forms of representing folk art are identified: the tradition situated within its ethnographic context; the individual creativity of artisans; artistic practices oriented toward external demand; and professionalized production models associated with institutionally organized workshops. The analysis demonstrates how, in each case, the integration of textual and visual materials ensures a coherent reconstruction of cultural meaning and supports the continuity of local artistic traditions. It is concluded that regional periodicals perform essential functions of documenting, interpreting, and promoting folk art, thereby shaping stable models of multimodal representation within the contemporary information environment.

Key words: journalism studies, magazine periodicals, regional press, folk art, visual-textual forms, content, text, image, media representation, Ternopil region press.

Постановка проблеми. Незважаючи на тривалу історію висвітлення народного мистецтва у регіональній пресі, питання системного аналізу його візуально-текстових репрезентацій залишається нерозкритим, що потребує належного наукового осмислення в межах сучасних підходів до дослідження культурної спадщини. Народне мистецтво, що історично виконувало функцію трансляції локальних технік і знань, у сучасних умовах дедалі частіше фіксується та інтерпретується в медійному просторі, де журнальні видання виступають каналами документування та розповсюдження етнокультурного матеріалу. Проте особливості взаємодії текстових і візуальних компонентів, їхнє значення для формування цілісних моделей представлення традиційних художніх практик і вплив на збереження культурної тяглості досі не отримали належного наукового висвітлення. І, як вдало зауважує науковця Н. Дащенко, «...наукове вивчення преси про мистецтво в різних аспектах потребує активізації... Малодослідженими є регіональні часописи, які відображають подієвість певного краю» [6, с. 24]. Регіональні журнали Тернопільщини формують специфічний корпус матеріалів, у якому поєднуються описові, аналітичні та ілюстративні елементи, однак їхня роль у фіксації й інтерпретації народного мистецтва вивчена фрагментарно. Це актуалізує необхідність визначення принципів, засобів та форм репрезентації народного мистецтва, що має значення як для розвитку медіазнавчих досліджень, так і для практик збереження культурної спадщини в умовах сучасного інформаційного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчує наявність досліджень, присвячених розвитку української літературно-мистецької періодики кінця ХХ – початку ХХІ століття, зокрема праць О. Іванової [8], Л. Василик [2], В. Шейко [28], О. Левицької [11], Д. Харамузи [26], С. Русакова [20] та ін. Попри це, комплексне опрацювання друкованих і цифрових мистецьких журналів, їх тематичної структури, змістових характеристик та репрезентаційних засобів залишається недостатнім. Окремі питання окресленого напрямку висвітлено у працях М. Глушко [3], А. Пилипенко [16], С. Фіялки [24], Л. Монич [13], Н. Дащенко [6], Т. Решетуки [19], тоді як аспекти наповнення журналів та форм подання матеріалів докладно розглянуто К. Халимон [25]. Типологічні підходи до класифікації художніх і мистецьких видань

подані в роботах Т. Хітрової [27], Ю. Мазур і М. Рожило [12]. У площині дослідження народного мистецтва літературно-мистецькі журнали постають як інструмент документування та трансляції етнокультурної спадщини, де візуальні матеріали виконують функції смислової деталізації й структурної організації контенту. Візуалізація народного мистецтва у журналах забезпечує фіксацію локальних художніх практик і формування цілісних візуально-текстових комплексів, що відтворюють моделі традиційної культури в сучасному медіасередовищі. Попри наявний масив напрацювань, специфіка регіональних видань Тернопільщини досліджена фрагментарно, що обумовлює актуальність системного вивчення їхніх візуально-текстових стратегій.

Метою статті є виявлення та класифікація візуально-текстових форм репрезентації народного мистецтва на сторінках регіональних журналів Тернопільщини, аналіз специфіки їхнього поєднання та визначення ролі таких публікацій у збереженні і популяризації локальної культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу досліджень. Регіональна журналістика посідає важливе місце в інформаційному просторі України, адже «на відміну від загальнонаціональної, обслуговує інформаційні потреби аудиторії на окремій території і намагається відобразити особливості місцевого життя» [15, с. 87]. У межах тернопільського регіонального медіапростору мистецька періодика переважно представлена журналами, що поєднують текстові та візуальні матеріали. Уточнення змістового та формального статусу такого видання здійснено М. Глушко, яка виокремила два основні визначення терміна «журнал». Перше: журнал (часопис) – періодичне видання з постійною назвою та рубрикацією, що містить статті, реферати, літературно-художні твори, ілюстрації та фотографії (це визначення наведене в ДСТУ 3017–95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення»). Друге: журнал – періодичне видання встановленого формату у вигляді скріпленого блока друкованих аркушів, яке має постійну назву й рубрики та включає статті і/або реферати з різних суспільно значущих тем, літературно-художні твори й ілюстративний матеріал (це визначення відповідає СОУ 22.2-02477019–06:2006) [3, с. 48]. Таким чином, журнальний формат виступає ключовим засобом організації контенту народно-мистецької періодики в регіональному медійному середовищі.

Для окреслення механізмів репрезентації народного мистецтва у регіональних медіа

важливим є розгляд конкретних видань, у яких поєднання текстових і візуальних матеріалів набуває власної редакційної структури. З огляду на те, що журнальний формат є визначальним для організації змісту народно-мистецької періодики, подальший аналіз потребує врахування історичних передумов появи видань, особливостей їх тематичної спеціалізації, типологічних параметрів та орієнтації на певні читацькі групи. Саме тому у фокусі нашого дослідження перебувають два журнали Тернопільського регіону – «Літературний Тернопіль» та «Золота пектораль». Вони репрезентують різні редакційні моделі та демонструють відмінні підходи до подання мистецького контенту, що дає змогу простежити типологічне розмаїття локальної народно-мистецької складової преси. Нижче подаємо характеристику цих видань, узагальнивши короткі відомості про їхню історію, тематику, формат і читацьку аудиторію.

Журнал «Літературний Тернопіль» був наступником часопису «Тернопіль», заснованого у 1991 році. У сучасному форматі він виходив з 2008 по 2019 роки чотири рази на рік українською мовою. «Це видання мало власні принципи упорядкування контенту: художніх (прозових, поетичних), публіцистичних, критичних творів відомих і молодих авторів – уродженців Тернопільщини або так чи інакше причетних до регіону» [5]. Окрім літературних текстів, журнал системно презентував відомості про різні види мистецьких практик – малярство, скульптуру, театр, музику, а також публікував інформаційні матеріали про події громадського й наукового життя області.

Мистецький напрям видання структурувався через низку спеціалізованих рубрик, серед яких: «Театр», «Естрада», «Мистецтво», «Музика», «Українознавство», «Класична музика», «Музичне мистецтво», «Музикознавство», «Образотворче мистецтво», «Виставки», «Мистецтво і школа», «Народознавство», «Народні ремесла», «Студії народної творчості», «Духовні острови народу», «Творчі силуети», «Із творчої спадщини» [6, с.26]. Така внутрішня рубрикація забезпечувала багатовекторну репрезентацію культурного життя регіону. Аудиторія «Літературного Тернополя» складалася з читачів, зацікавлених сучасною українською літературою, локальною культурою, мистецькими подіями та історико-гуманітарними контекстами Тернопільщини.

«Журнал «Золота пектораль» заснований у місті Чорткові 13 жовтня 2008 р., а

сайт медіа почав функціонувати з 23 квітня 2013 р.» [4, с. 12]. Шеф-редактор видання – Володимир Погорецький. Тематика журналу має комплексний характер і охоплює матеріали, пов'язані з актуальними суспільними процесами та ціннісними орієнтирами українського культурного середовища. Значне місце у змісті займають публікації патріотичної спрямованості, статті про національну ідентичність, громадянську активність, розвиток мистецьких практик та духовно-моральну проблематику.

Періодичність друкованих випусків варіює від одного до чотирьох номерів на рік. Видання поєднує літературні, публіцистичні, мистецтвознавчі та аналітичні матеріали, зберігаючи форматні особливості культурно-інтелектуального регіонального журналу.

Аудиторія «Золотої пекторалі» складається з культурно та інтелектуально зацікавлених читачів Тернопільщини: письменників, митців, гуманітарних науковців, освітян, а також широкого кола прихильників української літератури, народного мистецтва, історії та духовно-патріотичної тематики.

Визначені типологічні особливості регіональних журналів засвідчують, що обидва видання формують власні підходи до репрезентації культурного досвіду та локальних мистецьких практик. У цьому контексті постає необхідність розглянути народне мистецтво як змістовий чинник, що визначає глибинний культурний вимір регіональних медіа та впливає на формування їх тематичних пріоритетів. Воно здатне забезпечувати історичну тяглість, підтримувати локальні ідентичності й слугувати основою для професійного та суспільного визнання митців у медійному просторі.

Народне мистецтво було й залишається носієм культурної спадщини та невід'ємною частиною національної культури. «Сутність народного мистецтва полягає у спадковості, безперервності існування в часі. Воно тісно пов'язане з життям та побутом людей, їхніми звичаями, навколишньою природою. Саме ці фактори визначаються особливостями його художньої мови і напрямками художніх промислів» [21, с. 97]. У період становлення масового друку в XIX–XX ст. публікації про народне мистецтво в періодиці почали відігравати роль важливого механізму професійного утвердження митця, оскільки відкривали доступ до фахових дискусій і формували його символічний капітал. Як підкреслює науковець С. Русаков, «можливість потрапити на шпальти друкованих видань стає чинником публічного визнання,

що допомагає створити символічний капітал творчості митця шляхом запрошення до обговорень публікацій, фахових дискусій» [20, с. 364]. Це дає підстави говорити про зв'язок між розвитком мистецької тематики у пресі та підвищенням її суспільного впливу.

За Енциклопедією Сучасної України [14], на сучасному етапі народне мистецтво існує у чотирьох формах (див. рис. 1), кожна з яких має власну специфіку та способи відображення у медіапросторі. Публікації регіональних журналів Тернопільщини («Золота пектораль», «Літературний Тернопіль») дозволяють зафіксувати ці форми, показати їх розвиток і взаємозв'язок із традиціями, а також висвітлити роль окремих майстрів і промислових ініціатив у підтримці та популяризації народної творчості. Далі продемонструємо, які саме матеріали в журналах можна віднести до кожної з чотирьох форм народного мистецтва (за Енциклопедією Сучасної України).

Рис. 1. Форми народного мистецтва (розробка авторів)

1. Народне мистецтво, збережене в етнографічному середовищі, пов'язане з національними та соціальними структурами, що його породили. Матеріали цієї форми фіксують автентичне середовище побутування традицій і включають: 1) оповіді носіїв про родові ремесла, локальні звичаї, техніки та обрядові практики; 2) публікації про збережені у громаді форми декоративного, обрядового чи утилітарного мистецтва (ткацтво, вишивка, писанкарство, гончарство) та усне передання цих знань; 3) опис локальних свят, дійств і звичаєвих циклів у реальному побутуванні; 4) репортажі з сільських майстерень, родин і громад; 5) фіксація автентичних технік і знарядь праці в їх первісному або майже первісному вигляді.

У журналі «Золота Пектораль» міститься уривок із роману Мирослава Дочинця «*Ісусова трава*» [7, с. 2–9], що фіксує художній текст, занурений у локальне середовище Кар-

пат. Текст відтворює традиційне побутування знань, практик і уявлень про природокористування, ремесла та локальну символіку, включає автохтонні знання про рослинність, господарювання, термінологію, побутові практики та міжпоколінне передання досвіду. Наратив ґрунтується на автентичних уявленнях про «рідну землю», природні ресурси, локальні знання про трави, ґрунти та традиційні форми праці, що дозволяє віднести матеріал до першої форми народного мистецтва – традиції, збереженої в етнографічному середовищі й пов'язаної з локальною соціальною структурою громади.

Текст відтворює усно-практичний спосіб передання знань традиційного середовища: через образи носіїв локальної майстерності демонструються їхні фахові навички, світоглядні уявлення про рослини, ремесла, цикли праці та побуту. Опис природного ландшафту, сезонної динаміки, рослинності та ґрунтів фіксує етнографічне довкілля, де традиція функціонує неперервно, а взаємодія людини з природою відображає практичну й символічну компетентність громади.

Візуальна складова публікації виступає елементом репрезентації: ілюстрація Івана Шміла «Карпати. Щедрівники» (див. рис. 2) супроводжує текст і додає етнографічного виміру. Фіксація сезонного обряду, традиційного вбрання та локального простору конкретизує уявлення про традиційність і неперервність культурних практик. Поєднання вербального опису та візуального зображення створює цілісну форму репрезентації, де текст і ілюстрація взаємодоповнюють один одного, забезпечуючи двоканальний спосіб передачі знань про локальну традицію.

Іван Шміло. Карпати. Щедрівники. 1989 р. Полотно олія 80 см x 80 см

Рис. 2. Візуальний супровід до публікації «Ісусова трава»

Матеріал демонструє властиві першій формі народного мистецтва риси: укоріненість у реальному середовищі побутування традицій, відтворення автентичних практик, акцент на усно-практичній пам'яті громади та поєднання текстових і візуальних засобів фіксації культурної інформації.

Матеріал «Відродження у Великій Березовиці Вертепу» Марії Крупи, опублікований у регіональному журналі «Літературний Тернопіль» [10, с. 129–137], ілюструє першу форму народного мистецтва. Публікація фіксує автентичне середовище традиції, охоплюючи опис локальних свят, дійств, звичаєвих циклів і репортаж із етнографічного середовища.

Текст детально описує відродження та функціонування різдвяного вертепу в Великій Березовиці Тернопільського району наприкінці 1980-х–на початку 1990-х рр. Висвітлюється реальне побутування дійства: діти та молодь «ходили по хатах», «колядували, щедрували, сіяли» та давали концерти по селах, що становить репортажну фіксацію звичаю. Публікація містить повний сценарій «Вертепної драми» з традиційними персонажами (Пастухи, Ангел, Ірод, Чорт, Смерть), зберігаючи текстову матрицю обрядової практики. Вертеп пов'язаний із соціальними структурами, що його підтримували: відродження відбувалося під егідою товариства «Вертеп» та Львівського товариства «Студентське Товариство Лева», підтверджуючи функціонування традиції як частини громадської та культурно-просвітницької діяльності та конкретних носіїв традицій.

Візуальний ряд (зображення «Вертеп під церквою Воскресіння Господнього (8.01.1992 р.)» та «Керівник вертепу Левко Крупа із сином Любомиром...») (див. рис. 3) слугує документальною фіксацією автентичності звичаю. Фотографії відтворюють акторів у традиційних театралізованих костюмах із декоративними елементами (одяг, зірки, реквізит) у первісному або максимально наближеному вигляді, локалізують дійство на тлі церкви та підтверджують його побутування в реальному етнографічному середовищі. Знімок Левка Крупи з сином ілюструє механізм міжпоколінної передачі традиції, що забезпечує її збереження.

Візуально-текстовий комплекс матеріалу становить документально-аналітичну фіксацію обрядового народного мистецтва: текст відображає звичаєвий цикл і соціальні структури, а візуалізації фіксують автентичні елементи, носіїв і середовище побутування, що підтверджує належність до першої форми народного мистецтва.

Рис. 3. Візуальний супровід до публікації «Відродження у Великій Березовиці Вертепу»

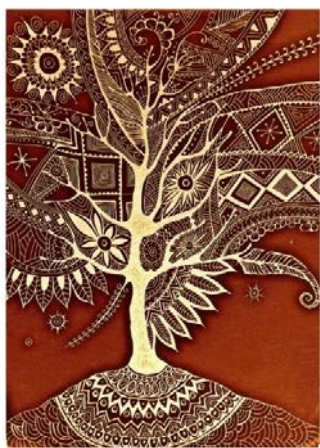
2. Творчість окремих майстрів, що базується на колективному досвіді та зберігає художні традиції. До матеріалів цієї форми належать: 1) публікації про сучасних майстрів із техніками, стилістикою та мотивами на основі локальних або загальноукраїнських народних традицій; 2) інтерв'ю з авторами, які працюють у межах національної художньої спадщини, адаптуючи символіку, орнамент і композицію; 3) огляди персональних виставок, проєктів чи майсер-класів із демонстрацією індивідуально розвинутих традиційних форм; 4) публікації про авторські техніки, що інтегрують особистий досвід із засвоєною традиційною школою; 5) матеріали про майстрів, які підтримують передачу знань через учительство чи студії в індивідуальній формі.

Цю форму народного мистецтва репрезентує публікація «Олена Завітайло: «Ми всі – чийсь діти...» [17, с. 156] у журналі «Золота Пектораль». Інтерв'ю фіксує біографічний і професійний контекст діяльності Олени Завітайло як письменниці, ілюстраторки та ініціаторки культурних проєктів. Текст виокремлює засадничі чинники її становлення: родинне середовище, нарративний досвід усної оповіді, регіональні культурні впливи Полтавщини та систематичну роботу в журналістиці й літературі. Простежуються ознаки переходу від репортажної фіксації до художньої трансформації життєвих історій, що узгоджується з традиціями народної оповідної культури і зберігає її смислові константи у сучасних інтерпретаціях.

Фрагменти інтерв'ю відображають міжпоколінну тематику, мотиви родової пам'яті, локальні культурні практики та досвід взаємодії з носіями традицій. Показано творчу взаємодію в родині, що відтворює модель спільної праці та колективної творчості в народному мистецтві. Діяльність авторки з організації етнофестивалів, де реконструюються обрядові дійства та візуально-перформативні елементи культури, демонструє без-

перервність культурної тяглості й відповідає критерію «збереження художніх традицій».

Візуальний супровід матеріалу – ілюстрація Олени Завітайло «Мріяти» (див. рис. 4) – відтворює синкретичні властивості народної орнаментики в модернізованій авторській інтерпретації. Композиція поєднує дерево життя з багаторівневим орнаментальним полем, використовуючи традиційні мотиви: розетки, геометризовані елементи, стилізовані рослинні форми, ритмізовані лінії та концентричні структури. Візуальна мова демонструє принципи народного мистецтва – символізм, узагальненість форм, орнаментальну ритміку – водночас проявляючи індивідуальну манеру авторки, що базується на інтуїтивному опрацюванні образів і адаптації традиційного декоративного коду до сучасних контекстів.

Олена Завітайло. Мріяти.

Рис. 4. Візуальний супровід до публікації «Олена Завітайло: «Ми всі – чийсь діти...»

У візуально-текстовій репрезентації народного мистецтва матеріал презентує локальних носіїв художніх традицій. Текст і зображення взаємодоповнюють одне одного: інтерв'ю фіксує механізми передання досвіду, а ілюстрація демонструє практичний результат. Ця сукупність засвідчує другу форму народного мистецтва – індивідуальну творчість, що спирається на колективну пам'ять, локальні традиції та безперервність культурної спадщини.

Публікація про творчість Миколи Солонера «У мистецтві немає законів, кожен митець творить їх сам» [23, с. 34–40] у журналі «Літературний Тернопіль», належить до другої форми візуально-текстових репрезентацій народного мистецтва. Матеріал поєднує біографічну довідку, інтерв'ю та аналітичну інтерпретацію, що дозволяє розглядати індивідуальну художню практику митця як частину національної мистецької традиції.

Текст підкреслює, що професійне становлення майстра відбувалося на перетині локальної культурної спадщини та сучасного художнього середовища Великої Британії, при цьому зберігається зв'язок із українським контекстом через символіку, техніку та світоглядні орієнтири. Публікація висвітлює спадкоємність: ранні враження митця, зацікавлення казковими сюжетами, народною оповідною традицією та фактурністю природних матеріалів, що характерні для українського народного мистецтва.

Інтерв'ю фіксує усвідомленість автора щодо включеності в традицію: Солонер пояснює принципи побудови образів, що поєднують матеріальний і уявний світи народної символіки. Орієнтація на дрібні скульптурні форми, вираження «емоційного стану» та використання міфологізованих мотивів наближують його практику до традиційного ремесла малих форм (народна пластика, декоративна скульптура, амулетні вироби). Це дозволяє класифікувати творчість митця як сучасну інтерпретацію народної традиційності в індивідуальній авторській манері.

Візуальна частина публікації – графічна робота художника з серії «Артист» (див. рис. 5) – відіграє ключову роль у репрезентації майстра. Композиція характеризується багатофігурністю, модульністю та символічною насиченістю, властивими народній декоративній стилістиці. Орнаментальні фрагменти, багатоклірність, поєднання людських і фантастичних форм та виразний контур створюють сучасну рефлексію над традиційними образами. Техніка нашарування елементів і заповнений простір відтворюють структуру, близьку до народної орнаментики, де кожен фрагмент має власну символічну вагу.

Рис. 5. Візуальний супровід до публікації «У мистецтві немає законів, кожен митець творить їх сам»

Ілюстрація підтверджує тези текстового інтерв'ю: домінування емоційного стану, важливість «бачити» образ у різних ракурсах і синтез фантазійного та реального. Візуальний матеріал не лише супроводжує статтю, а й поглиблює розуміння індивідуальної творчої манери, водночас демонструючи її коріння в традиційній символіці та ремісничій естетиці.

Текстова та візуальна частини публікації демонструють репрезентацію майстра, що працює в руслі авторської інтерпретації народних традицій. Така форма відповідає другій формі народного мистецтва, поєднуючи індивідуальну творчість із колективною спадщиною та відображаючи сучасні механізми адаптації традиційної художньої мови.

3. Художній промисел, який виникає стихійно на основі культурної традиції та відповідає зовнішньому попиту. До матеріалів цієї форми належать: 1) публікації про нові або малоструктуровані осередки ремесел поза родинною традицією, які використовують мотиви народного мистецтва для ринкових потреб; 2) матеріали про виробників сувенірної, декоративної чи ужиткової продукції, стилістично наслідуючої традиційні форми, але орієнтовані на комерційний попит; 3) огляди ярмарків, творчих ринків і сезонних виставок-продажів із відтворенням народних мотивів у масовому виробництві; 4) публікації про ремісничі ініціативи без усталених локальних шкіл, що запозичують елементи традиційного орнаменту, технік чи символіки; 5) аналітичні матеріали про адаптацію народної естетики до сучасних жанрів, матеріалів і технологій під впливом ринкових запитів.

Матеріал із журналу «Золота Пектораль» «Двовзорами» майстра оптичних ілюзій милувалися і в Таїланді» [1, с. 160–161] репрезентує третю форму народного мистецтва, демонструючи авторську практику, що виросла з традиційної культурної основи, але функціонує під впливом зовнішнього попиту та інтересу до інноваційних візуальних рішень. Біографічні та виставкові дані фіксують присутність митця у міжнародному мистецькому середовищі, що формує комерційно орієнтований запит. Поєднання елементів національної іконографії та культурних алюзій з авторською стилістикою оптичних ілюзій створює продукт, інтегруючи традиційні мотиви із сучасними візуальними стратегіями.

Зміст публікації відображає типовий для цієї форми спектр характеристик: художня практика Олега Шупляка розгортається поза

локальною етнографічною спільнотою і не продовжує родинну ремісничу традицію. Виставкова активність у Португалії, Таїланді, Данії, Литві, Іспанії, Великобританії та інших країнах формує ситуацію, де візуальна продукція відповідає зовнішньому культурному запиту. Розширена аудиторія зумовлює адаптацію технік, використання комбінованих жанрів та впровадження оптичних трансформацій для підвищення привабливості творів у міжнародному контексті.

Матеріал належить до третьої форми народного мистецтва, оскільки репрезентує практику, що спирається на національну художню традицію, але розвивається під впливом зовнішнього попиту, міжнародних виставок та публічної презентації. Візуальна складова підкреслює цю кореляцію, акцентуючи увагу на художньому промислі, орієнтованому на зовнішній попит.

Подана ілюстрація – картина Олега Шупляка «Опільська Венера» (див. рис. 6) – демонструє трансформацію традиційних мотивів у естетиці, орієнтованій на міжнародний попит. Назва «Опільська Венера» поєднує локальний культурний контекст (Опілья, Тернопільщина) із класичним архетипом Венери, зрозумілим і привабливим для глобальної аудиторії, що переводить твір у площину світового мистецького діалогу.

Олег Шупляк. «Опільська Венера»

Рис. 6. Візуальний супровід до публікації «Двовзорами» майстра оптичних ілюзій милувалися і в Таїланді»

Картина зображує жіноче оголене тіло в каноні європейського академічного мистецтва, поєднуючи його з декоративною стилізацією хвиль, що нагадують орнаменти або природні ландшафти. Комбінація академічного сюжету, авторської техніки (оптична ілюзія/двовзор) та локальної стилізації створює унікальний комерційний продукт. Візу-

альна ефектність роботи є ключовим чинником успішного просування на артринках, що цінують інноваційні та насичені візуальні рішення.

Розміщення зображення роботи в регіональному журналі як супровід статті про міжнародні виставки фіксує успіх поза локальним середовищем. Фотографія демонструє, що народні мотиви, трансформовані авторським і комерційно орієнтованим стилем, здатні формувати стабільний зовнішній попит, що є критерієм третьої форми народного мистецтва.

Публікація «Архітектурні перлини Чорткова» Василя Слободяна, розміщена в журналі «Літературний Тернопіль» [22, с. 54–88] ілюструє третю форму народного мистецтва. Матеріал демонструє адаптацію народної естетики до сучасних жанрів і технологій під впливом ринкових запитів (туристичних, культурно-ідентифікаційних). Текст фокусується на архівному дослідженні дерев'яних церков Успення Пресвятої Богородиці та Святого Миколи у Чорткові, автентичних проявів народної архітектури, із використанням інвентаризації, датування, описів конструктивних елементів та архівних посилань. Автор позиціонує об'єкти як «перлини», що підкреслює їх туристичну та освітню цінність і формує зовнішній попит. Стаття показує, як традиційне народне мистецтво інтегрується в сучасний культурний обіг.

Візуальний ряд (див. рис. 7) доповнює репрезентацію, виконуючи функції документації та естетизації. Фотографії фіксують сучасний і історичний вигляд церков, підтверджуючи унікальність традиційних форм і підвищуючи їхню візуальну привабливість для промоції. Архітектурні креслення мають науково-технічну цінність, адаптуючи об'єкт народної архітектури до професійної документації, що дозволяє досліджувати, реставрувати та тиражувати архітектурні ідеї для комерційного або освітнього використання. Синтез аналітичного тексту та мультимодальних візуалізацій перетворює локальну традицію на структуровану інформаційну одиницю з історичною та технічною доданою вартістю, що відповідає зовнішньому попиту на культурний контент і підтверджує віднесення публікації до третьої форми народного мистецтва.

4. Художній промисел на базі оснащених майстерень. До матеріалів цієї форми належать: 1) публікації про художньо-виробничі підприємства, центри та майстерні, що працюють із традиційними техніками, використовуючи спеціалізоване обладнання та

стандартизовані технології; 2) матеріали про організовані колективи майстрів із професійним розподілом функцій і технологічним контролем; 3) огляди продукції серійного або напівсерійного характеру, що поєднує традиційні художні засади з індустріальною базою та сучасними технічними можливостями; 4) публікації про модернізовані форми ремесел (кераміка, деревообробка, ткацтво), де традиційна стилістика зберігається, але виготовлення відбувається на повністю обладнаних виробничих майданчиках; 5) аналітичні матеріали про взаємодію народної традиції з інституційними моделями організації праці для забезпечення стабільності, масштабування та контролю якості виробів.

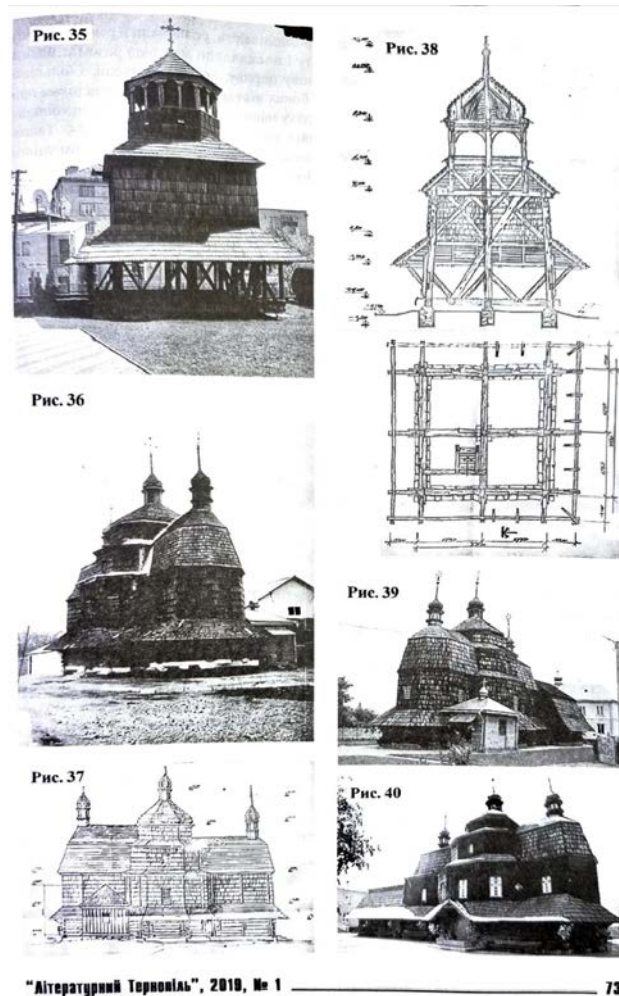

Рис. 7. Візуальний супровід до публікації «Архітектурні перлини Чорткова»

Публікація «Сучасний мистецький поступ художниці-ілюстраторки Оксани Тернавської» у журналі «Золота пектораль» [18, с. 157–159] репрезентує четверту форму народного мистецтва. Текст показує професіоналізоване виробниче сере-

довище, де традиційні художні засади реалізуються за допомогою сучасних технологій, стандартизованих процесів та інституційно організованої праці. Біографія художниці, її освіта та співпраця з видавництвами свідчать про сталі умови, що забезпечують систематичність і технологічну керованість діяльності.

Текст підкреслює, що ілюстративні цикли створюються в межах організованого виробництва на основі спеціалізованої підготовки, усталених технік і технологічно опосередкованих практик (поєднання ручного малюнка та комп'ютерної графіки, професійний інструментарій, стандартизовані методи підготовки видавничого продукту). Участь художниці в колективних проєктах, виставках і видавничих серіях свідчить про її залученість до інституційно оформленого виробничого середовища, де функції, процеси та етапи виготовлення продукту чітко розподілені й контрольовані. Публікація демонструє серійність, повторюваність процедур і сталість стандартів, властиву промисловій базі художнього ремесла.

Візуальна складова, представлена репродукцією ілюстрації до «Наталки Полтавки» (див. рис. 8) репрезентує четверту форму народного мистецтва. Зображення демонструє інтеграцію традиційної стилістики з модернізованими технологіями, фіксує авторську манеру, деталізацію та багатшаровість композиції у межах професійно обладнаних майстерень. Візуальний матеріал відображає результат інституційно структурованого процесу: технічну точність, стабільність графічної мови та відтворюваність прийомів, властиву художньому промислу на професійній основі.

Текстовий і візуальний компоненти публікації утворюють цілісну репрезентацію художнього виробництва, яке ґрунтується на народній традиції та реалізується в умовах спеціалізованих майстерень із чіткою технологічною організацією, що визначає четверту форму народного мистецтва.

Матеріал «Малюй так, бо так не малює ніхто...» або *Талант мого брата* Михайла Кузіва (журналі «Літературний Тернопіль») [9, с. 120–123] про творчість Олега Кузіва ілюструє четверту форму народного мистецтва, відображаючи професіоналізацію, інституціоналізацію та модернізацію традиції в умовах, що забезпечують стабільність, масштабування та контроль якості виробів.

Текстова частина публікації підкреслює професійний статус Олега Кузіва як заслу-

женого діяча мистецтв України та доцента ТНПУ, що свідчить про інституційне оформлення його діяльності та належність до системи професійної художньої освіти. Творчість художника базується на традиційній художній освіті, із застосуванням спеціалізованого оснащення та сучасних технічних можливостей (олійний живопис, майстерні), що відповідає умовам професіоналізованого ремесла. Народні, сакральні та історичні мотиви він адаптує через сучасні жанри (кубізм, експресіонізм), зберігаючи традиційну стилістику, але реалізуючи її в професійній авторській школі з контролем якості та стабільністю. Виставкова активність художника функціонує як серійне або напівсерійне поширення естетики та ідей для широкої аудиторії.

Рис. 8. Візуальний супровід до публікації «Сучасний мистецький поступ художниці-ілюстраторки Оксани Тернавської»

Візуальний ряд (див. рис. 9) підтверджує технологічну досконалість і професіоналізацію художньої практики. Картини в техніці полотна, олія, зокрема «Запорожець» і «Ласкаве світло Великодня», демонструють адаптацію народних мотивів через складні художні прийоми (геометризація, виразний колорит), перетворюючи їх на високоякісний культурний продукт. Це ілюструє взаємодію народної традиції з інституційними моделями організації праці, що є характерною ознакою четвертої форми народного мистецтва.

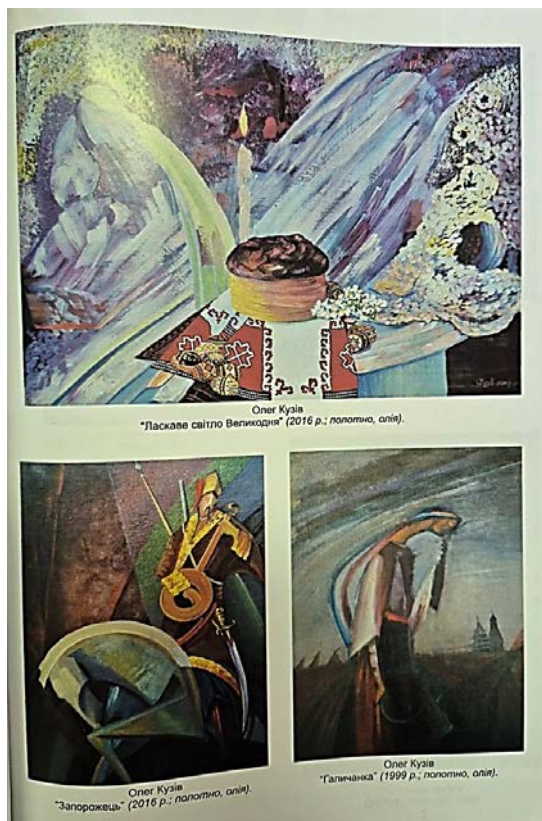

Рис. 9. Візуальний супровід до публікації
«Малюй так, бо так не малює ніхто...»
або Талант мого брата»

Висновки. Дослідження засвідчило, що регіональні журнали Тернопільщини формують різні моделі репрезентації народного мистецтва, у яких текстові й візуальні матеріали поєднані у цілісні мультимодальні комплекси. На основі виокремлених форм репрезентації народного мистецтва (згідно

з класифікацією Енциклопедії Сучасної України) простежено їх реалізацію у виданнях «Літературний Тернопіль» і «Золота пектораль». Перша форма пов'язана з фіксацією автентичного середовища традицій, друга – з індивідуальною творчістю майстрів, укоріненою в колективній пам'яті, третя – із практиками, зорієнтованими на зовнішній попит, четверта – з інституційно організованими художніми виробництвами.

«Літературний Тернопіль» зосереджений на художніх і критичних текстах, однак регулярно використовує графіку й орнаментику як композиційний та смисловий візуальний супровід. «Золота пектораль» має виразну історико-культурну та мистецтвознавчу спрямованість, що забезпечує ґрунтовне представлення локальних традицій та фахових матеріалів про майстрів. Відмінність редакційних моделей і читачьких аудиторій зумовлює різні стратегії добору контенту та способи поєднання текстових і візуальних елементів. Регіональні журнали виконують функції документування, інтерпретації й популяризації народного мистецтва, підтримуючи тяглість місцевих культурних практик.

Перспективи наступних досліджень полягають у компаративному аналізі регіональних видань різних областей України, вивченні рецептивних механізмів сприйняття мультимодальних матеріалів, окресленні впливу цифрових технологій на трансформацію форм подання народного мистецтва та подальшій розробці типологічних критеріїв для класифікації візуально-текстових репрезентацій у сучасних медіадослідженнях.

Література:

1. Бідзіля Т. «Двовзорами» майстра оптичних ілюзій милувалися і в Таїланді. *Золота Пектораль*. 2019. № 1 (45). С. 160–161.
2. Василик Л. Є. Літературно-художні видання у контексті сучасних суспільно-культурних тенденцій. *Поліграфія і видавнича справа*. 2008. № 2. С. 22–28.
3. Глушко М. Мистецькі журнали в сучасній Україні: особливості контенту. *Вісник ЛНАМ. Серія: Культурологія*. 2016. № 29. С. 47–57. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.207221>
4. Гороховянко І. Тематичне наповнення рубрик сайту журналу «Золота Пектораль». «Сучасний масмедійний простір: реалії та перспективи розвитку»: матеріали всеукр. науково-практ. конф. молодих вчен., м. Тернопіль, 10 квіт. 2024 р. Тернопіль, 2024. С. 12–15.
5. Дашенко Н. Рубрика як корелянт позиціонування часопису «Літературний Тернопіль». *Образ*. 2022. № 2. С. 36–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2022_2_6
6. Дашенко Н. Презентація митця в регіональній журнальній періодиці. *Communications and Communicative Technologies*. 2024. № 24. С. 22–29. <https://doi.org/10.15421/292403>.
7. Дочинець М. «Ісусова трава». *Золота Пектораль*. 2019. № 4 (48). С. 2–9.
8. Іванова О. А. Літературно-мистецька періодика в соціально-комунікаційному просторі України початку ХХІ століття: дис. ... д-ра наук із соц. комунік. Одеса, 2010. 462 с.
9. Кузів М. «Малюй так, бо так не малює ніхто...» або Талант мого брата. *Літературний Тернопіль*. 2019. №1. С. 120–123.
10. Крупа М. Відродження у Великій Березовиці Вертепу. *Літературний Тернопіль*. 2018. №4. С. 129–137.

11. Левицька О. С. Літературно-художні часописи в сучасному літературному дискурсі. *Поліграфія і видавнича справа*. 2011. № 1. С. 33–43.
12. Мазур Ю., Рожило М. Журнал про сучасне візуальне мистецтво: ризик втратити українського митця. *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2013. № 3 (3). С. 70–73.
13. Монич Л. Особливості жанрового контенту сучасних літературно-художніх журналів України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2012. № 1027.
14. Найден О. Народне мистецтво. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-71206>.
15. Пелешок О. О. Краєзнавчий наратив районної преси Тернопільщини початку ХХІ століття : дис. ... д-ра філософії з журналістики / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2022. 257 с.
16. Пилипенко А. Контент літературного журналу: принципи моделювання. *Вісник книжкової палати*. 2012. № 2. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkp/2012_2/st_5_02.pdf.
17. Половко Л. Олена Завітайло: «Ми всі – чийсь діти...». *Золота Пектораль*. 2021. № 1-2 (53-54). С. 156–157.
18. Порох М. Сучасний мистецький поступ художниці-ілюстраторки Оксани Тернавської. *Золота Пектораль*. 2022. № 1 3-4 (57-58). С. 157–159.
19. Решетуха Т. Літературно-мистецькі часописи Тернопілля кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. *Studia Methodologica*. 2022. № 54. С. 5–26. URL: <https://doi.org/10.25128/2304-1222.22.54.01>
20. Русаков С. С. Мистецькі журнали як чинник формування українського артринку наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. *Culturological Almanac*. 2024. № 3. С. 363–369. URL: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.3.43>
21. Савченко Н. С. Вплив народного мистецтва на формування естетичних ціннісних орієнтацій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 1998. Випуск ХІІ. С. 93–99.
22. Слободян В. Архітектурні перлини Чорткова. *Літературний Тернопіль*. 2019. №4. С.120–123.
23. Федун Г., Удін Є. «У мистецтві немає законів, кожен митець творить їх сам». *Літературний Тернопіль*. 2019. №1(78). С.34–40.
24. Фіялка С. Тематико-типологічна структура сучасних мистецтвознавчих журнальних видань. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 50. С. 110–118.
25. Халимон К. Ю. Поняття «контент» та форми його подання в журнальних виданнях. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2011. Т. 45. С. 69–72.
26. Харамуза Д. Літературно-художні часописи України 1990–2020 рр.: історичний ескіз. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70), № 4. С. 150–157. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-4/23>.
27. Хітрова Т. В. Типологічні особливості періодичної преси Запорізького краю (1904 – 1920р.р.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2007. 20 с.
28. Шейко В. М. Літературні періодичні видання України в роки незалежності: культурологічний аспект. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2009. № 28. С. 12–28.

Дата надходження статті: 22.11.2025

Дата прийняття статті: 10.12.2025

Опубліковано: 29.12.2025